

Bohdana Divišová

Francouzská nemoc v konsiliární literatuře 16. století.

Oponentský posudek na disertační práci

Už při letném prolistování disertace je zřejmé, že název ne zcela koresponduje s obsahem. Pojednání o syfilis – francouzské nemoci, totiž tvoří jen necelou třetinu práce. Tento fakt ovšem autorka vysvětluje hned v úvodu a její zdůvodnění lze akceptovat. Zjevně ji problematika zaujala natolik, že považovala nejprve za potřebné předložit vlastní definici lékařských konsilií, nastínit komplexně jejich podstatu i genezi od počátků až do 16. století, které je hlavním těžištěm jejího zájmu. A také hned na počátku vykládá, proč právě konsilia 16. věku jsou pro ni tak důležitým a zajímavým faktorem: ačkoliv středověká konsilia se těšila zájmu badatelů, ta raně novověká, zůstávala dosud poněkud opomíjena a to nejen v české odborné literatuře, ale i v celoevropském měřítku. Na podkladě množství srovnávacího materiálu se autorka pokusila vymezit hlavní rysy konsilií a rozlišit tento žánr od dalších dobových lékařských prací a hledat a nalézat v nich odraz nových trendů a postupů v medicíně, vše, „co formovalo a ovlivňovalo lékařský diskurs“.

Mohu konstatovat, že záměr vytýčený v úvodu se Divišové podařilo naplnit. Historii konsiliární literatury zařadila nejen do dobového kontextu, ale důsledně analyzovala její místo mezi dalšími příbuznými žánry. Její vyprávění se počíná na přelomu 13. a 14. století a v kontinuálním sledu pokračuje až na práh novověku. Autorka zmiňuje nejdůležitější evropské představitele tohoto žánru. Vychází přitom ze sekundární odborné literatury (ale nepochybuji o tom, že řadu konsilií zná i z pramenů). Závěry odborné literatury komentuje, zdůvodňuje, případně s nimi i kvalifikovaně polemizuje, aby se pak podrobně zastavila u autorů konsiliární literatury 16. století a počátku 17. století. Její zájem je upřen především na italské prostředí, dále na literaturu německy mluvících zemí a v doplňujícím přehledu i na lékaře francouzské. Při volbě autorů vybírala ty z nich, kteří našli odezvu i v českých zemích. Řada tvůrců konsilií byla spjata s univerzitním prostředím – zde potom pro 16. století můžeme spatřovat dichotomii mezi Evropou a českými zeměmi, kde, jak známo, medicínská fakulta jako instituce neexistovala. Bohdana Divišová hledala symptomatická konsilia charakterizovaná nejen vědeckými přístupem, ale polemickým zaujetím proti mimoakademickým – nevědeckým kruhům, tzv. fušerům, či paracelsistům.

Přístup někdejších lékařů k potírání syfilidy odkrývá celou škálu řešení, ale, jak autorka konstatuje, největší počet z nich se přikláněl ke rtuti a guajakovému dřevu (dováženému z Jižní Ameriky). Uvádí, že léčba rtutí převládla už od počátku 17. století (a udržela se i v epochách pozdějších), byla účinnější a jistě také levnější. Zajímavé je i zjištění, že velká část konsilií zabývajících se léčbou francouzské nemoci, je orientována na churavé z vyšších společenských vrstev. Tento fakt je podmíněn zjevnou skutečností, že kvalifikovaní lékaři se pohybovali právě v těchto kruzích a nemocní z nižších příček společenského žebříčku stonali ve špitálech, či zůstávali zcela bez odborné pomoci. Bohužel otázka finanční odměny za podobnou léčbu zůstává stále otevřená.

Divišová prokázala, že dovede pečlivě pracovat s prameny i množstvím sekundární literatury. Výsledkem jejího snažení je hutný text, který často jen naznačuje hloubku výzkumu – mnohé důležité podrobnosti jsou doplněny v obsáhlých poznámkách pod čarou. Zřejmá je její bezpečná znalost latiny, ale i angličtiny a němčiny. Možná jen, že její český styl mohl být poněkud svižnější (samozřejmě, že tato poznámka je pouze poněkud rýpavou maličkostí). Autorka na řadě míst naznačuje složitost celé problematiky, nabízí alternativy řešení a poukazuje na další možnosti výzkumu. Disertaci Bohdany Divišové doporučuji pro její nesporné kvality k doktorské obhajobě.

V Praze dne 20. července 2016

doc. PhDr. Ivana Čornejová, CSc.